

ÇOCUK KİTAPLARINDA NASRETTİN HOCA TİPLEMELERİ VE BİLİNÇALTI MESAJ

Gültekin ERDAL*

Kelime ERDAL**

Öz

Nasrettin Hoca, Türk kültürünün önemli kişiliklerinden biridir. Yaşam tarzı, fikirleri, birey ve toplum görüşü ve mizah anlayışı ile Türk kültürü sınırlarını aşarak Türk mirası değerine yükselebilmiş bir kişiliktir. Öncelikle Anadolu, Orta Asya, Balkanlar ve Türk dünyasında birçok Nasrettin Hoca hikâyeleri, fıkraları ve tiplerini olduğu bilinmektedir. Tek bir kişilikten binlerce tiplerini yaratılabildiği Nasrettin Hoca, aynı dönemlerde yaşamasa da aynı topraklardan yetişen Noel Baba ile kıyaslandığında hiç de hak etmediği bir ilgisizlikle karşı karşıyadır. Anadolu'nun bu iki efsanesinden biri olan Nasrettin Hoca tanımlarında, tiplerinde ve en önemlisi de kaynağı çocuk olan kitaplarda hedef kitleye tanıtılmasında, nerede, nasıl ve neden hatalar yapıldığı araştırılmak zorundadır. Bu zorunluluk gereği bu çalışmada, Nasrettin Hoca'nın çocuklara tanıtılma şekli ele alınarak, çocukların gözünde nasıl bir Nasrettin Hoca oluşturulduğu tespit edilmiştir. Nasrettin Hoca, Noel Baba'dan daha sempatik, daha sevecen, daha esprili ve dünya görüşünün daha gerçekçi olmasına karşın, çocuklar neden ona ilgisiz kalmıştır? Bu çalışmada çocuk kitaplarındaki Nasrettin Hoca tiplerini de incelenmiş, her çizerin, yazarın veya araştırmacının kendine has bir Nasrettin Hoca yaratmaya çalışması ile çocukların birden fazla Nasrettin Hoca ile karşılaşmasının ne denli sorunlar yarattığı araştırılmıştır.

Bu çalışmada, ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde anketler uygulanarak, Nasrettin Hoca ile nasıl tanıştıkları, nasıl etkilendikleri, neler bildikleri ve Nasrettin Hoca'yı hangi ölçüde hatırlayabildikleri ortaya konmuştur. Nasrettin Hoca'nın her yaşta çocuk ve gençler arasında tanınmışlığını azaltan sebepler ortaya konarak, değerlendirmeler yapılmış, sonuçlara ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nasrettin Hoca, tanıtım, tiplerini, çocuk.

Nasrettin Hodja Children's Books The Types And The Subliminal Message

Abstract

Nasrettin Hodja is one of the most important personalities of Turkish culture. With his life style, ideas, individual and society view, understanding of humor exceeded beyond the boundaries of Turkish culture and he is person that can progress in Turkish heritage. Many stories, jokes and typecasting of Nasrettin Hodja are known in firstly Anatolia, Central Asia, and the Balkans. When Nasrettin Hodja compared with Santa Clause, which they are grown up same place but in different time periods, is facing a lack of interest that is not deserved. Where, how, and why the mistake has been made should be investigated in publicity and introducing typecasting to the children of Nasrettin Hodja that is one of these two Anatolian legends. For this important reason, in this paper is investigated that how the Nasrettin Hodja image formed in the eyes of children considering of introduction style of Nasrettin Hodja to the children. And also, it is tried to find solution of this problem comparing with image of Santa Clause in the eyes of the children.

Why the children became the less interested with Nasrettin Hodja although he is more sympathetic, more compassionate, wittier and having more realistic view of the world. With this study, typecasting of Nasrettin Hodja is investigated and researched problems of more than one Nasrettin Hodja typecasting created by every cartoonist, every author, and every researchers.

In this study, questionnaires were applied on elementary, high school and university students, how they met with Nasrettin Hodja, how they were influenced, what they learned and how they could remember Nasrettin Hoca. Nasrettin Hodja put forward the reasons that reduce the popularity of children and young people of all ages, evaluations have been done and the result has been reached.

Keywords: Nasrettin Hodja, publicity, typecasting, children.

* Öğr. Gör. Uludağ üniversitesi, TBMYO, Grafik Tasarım Programı, Bursa. gultekinerdal@uludag.edu.tr.

** Doç. Dr. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Bursa. kelime@uludag.edu.tr.

1. GİRİŞ

Fıkraları incelendiğinde, Nasrettin Hoca'nın kıvrak zekâlı, esprili, hazır cevap biri olduğu anlaşılabilir. Bir halk filozofu edasıyla Nasrettin Hoca, her yaştan insana hitap edebilen ve güldürürken düşündürülen nüktedanlığı ile bilinir. "Nasrettin Hoca halka nüfuz etmiş, halkın ruhuna sinmiş bir kişidir" (Tuncor, 1984: 8). O, halk gibi yaşar, halk gibi giyinir halktan biridir. "UNESCO'nun 1996 yılını Nasrettin Hoca yılı olarak ilan etmesi hiç de rastlantı değildir" (Alagöz, 2008: 26). Hatta "Ralph G. Stevenson adlı Amerikalı bir öğrenci, Amerika'daki Türk öğrenciler arasında bulunduğu sürece, Nasrettin Hoca'dan bir veya birkaç fıkra bilmeyenlerin Türk olamayacağını" söyleyebilmiştir (Alagöz, 2008:26). Nasrettin Hoca, dünyanın dört bir yanında tanınan ve sevilen bir karakterdir. Hakkında binlerce yazı yazılmış, tezler hazırlanmış, fıkraları dilden dile söylenmiş önemli biridir. Bazı fıkralarında Nasrettin Hoca aksi, bencil, sevimsiz, küfürbaz ve hatta üçkâğıtçı gibi algılanmaktadır. Kitaplardaki Nasrettin Hoca tiplerini ise son derece keyfi çizilmiştir. Böylesine olumsuz algı selinde Nasrettin Hoca'nın varlığını hala sürdürebilmesi başarı olarak değerlendirilebilir.

Anadolu'da hoşgörünün en yoğun olduğu dönem Selçuklu dönemi ve Selçuklu mizahıdır. Halk kendi mizahının hoşgörüsünü yine kendi yaratmış, Osmanlı dönemine kadar yaşamasını sağlamıştır. Bu mizahın en önemli örneklerinden biri şüphesiz Nasrettin Hoca'dır (Erdal, 2008: 282).

Nasrettin Hoca sadece önemli bir mizah ustası değil, aynı zamanda Türk kültürünün, hoşgörüsünün ve misafirperverliğinin temsilcisidir. O, sadece ülkemizin değil, tüm Türk dünyasının ölümsüz kültür ve tanıtım elçisidir. Bu nedenle onun tanıtılmasında ve sevdirilmesinde daha dikkatli, özenli ve planlı olmak zorunluluğu vardır.

2. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Bu çalışma ile Nasrettin Hoca'nın çocuklarımız ve gençlerimiz üzerindeki kavramsal varlığının niteliği araştırılmıştır. Nicel araştırma yöntemiyle ilköğretim, lise ve öğretmen adayı üniversite öğrencileri arasında anket uygulanmıştır. Bazı öğrenciler ile sözlü mülakatlar yapılarak, Nasrettin Hoca ile nasıl ve ne zaman tanıştığı sorulmuş ve verilen yanıtlar video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Nicel yöntemlerle toplanan veriler, nitel yöntemlerle yorumlanarak sonuca varılmaya çalışılmıştır. Araştırma ve değerlendirme sonuçlarında sosyal gerçeklikler de göz önüne alınarak, gelişen teknoloji, değişen kültür ve yenilenen algılarla, Nasrettin Hoca kültürünün çağımız kültürü ile verdiği var olma mücadelesi irdelenmiştir.

Ayrıca bu çalışmada Nasrettin Hoca konulu 10 çocuk kitabı incelenmiş ve kitaplardan 5 tanesi makaleye konu edilmiştir. Kitaplardaki yazım hataları, hitap şekilleri ve özellikle de tiplerini nitel yöntemlerle incelenerek sosyal gerçeklikler üzerinden bulgulara varılmıştır.

Çocuklara yönelik Nasrettin Hoca kitaplarında makale konusu olarak, kapak tasarım ve görselleri seçilmiştir. Kitap kapakları, çocuğun ilk izlenim oluşturduğu, karar verdiği ve hatta bilinçaltı mesajların yoğun olduğu yerlerdir. Ayrıca kapaklardaki illüstrasyon seçimi, yazı karakterleri, renkler, kullanılan eşya, kıyafet, obje veya aksesuarların nitel yorumlamalar ışığında, sosyal gerçeklik bağlantıları tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

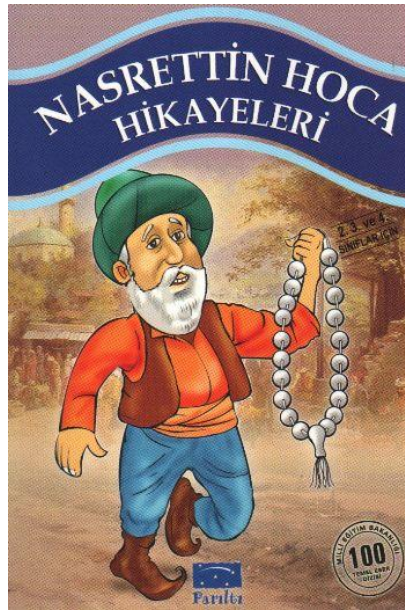
Günümüze kadar Nasrettin Hoca birçok yazar, düşünce adamı ve sanatçı tarafından yüzlerce kez anlatılmış, her anlatım ve çizim diğerinden farklı olmuştur. Bugün Nasrettin Hoca ile ilgili kısa tarama yapan araştırmacıların karşısına onlarca tiplene çıkmaktadır (Erdal, 2008). Bu tiplerinin hangisinin doğru, hangisinin sevimli,

hangisinin iyi olduğu kararını da hep üçüncü kişiler vermektedir. Belki de Nasrettin Hoca'yla ilgili olumsuz algı oluşmasında en büyük etken budur. Aynı şekilde Nasrettin Hoca'nın hedef kitlesinin çocuklar mı, yetişkinler mi olduğu tartışma konusudur. Çocuk kitaplarında yer alan Nasrettin Hoca'ya tiplerinde hitap şekli, seçilen sözcükler, hikâye konuları ve resimlemeler çoğunlukla çocuklara uygun değildir. Hatta kitaplarda çocuklara kötü örnek olabilecek hikâye, fıkra ve resimlemeler bulunmaktadır. Böylesi özensiz bir sunum, çocuklar üzerinde olumlu etki bırakmayabilir, Nasrettin Hoca'ya ilgiyi azaltabilir, hatta Nasrettin Hoca felsefesinin amacı sapıtırılabilir.

3.1. ÇOCUK KİTAP KİTAPLARINDA NASRETTİN HOCA TİPLEMELERİ

3.1.1. Nasrettin Hoca Hikayeleri:

Resim 1: Büyük Tespihli Nasrettin Hoca Tiplemesi.

Kaynak: Nasrettin Hoca Hikâyeleri (2011) Kapak Tas. Salih Koca, MEB 100 Temel Eser Dizisi, Pırılı Yayıncılık, İstanbul.

Görseldeki Nasrettin Hoca tiplmesi, Millî Eğitim Bakanlığının 100 Temel Eser dizisinden bir çocuk kitabı kapağında yer almaktadır. Kitap kapağındaki Nasrettin Hoca tipi, hiç alışık olunmayan bir şekilde çizilerek, tonton dededen ziyade, kabadayı görünümü, sevimsiz bir tip sergilemektedir. Tespihin Hoca'nın boyu kadar olması ise ayrıca dikkat çekicidir. Nasrettin Hoca kitap ve tiplerinde genel itibariyle kavram kargaşası yaşandığı görülebilmektedir. Diğer taraftan kitap içindeki birçok hikâyede Nasrettin Hoca, çocuklara kötü örnek teşkil edebilecek şekilde tasvir edilmiştir. Nasrettin Hoca'nın çocuk sevgisi, öğretisi, yardım severliği bu kitaplara yansıtılmamıştır. Örnekler incelendiğinde, yayınevlerinin bu konuda fazla titiz olmadığı görülmektedir.

3.1.1.1. Kapak Tasarımı:

Tüm kitaplarda kapak, önemli bir çekim aracıdır. Kapak, kitap içeriği hakkında bilgi vermekle kalmaz, o kitap için albeni dürtüsü oluşturur. Deyim yerindeyse kapak, kitap denilen bilgi evinin giriş kapısıdır. Türk kültüründe her evin kapı önünün süpürülmesi, temiz

tutulması ve hatta çiçeklerle süslenmesinin temelinde yatan olgu, misafire verilmek istenen ilk izlenimin olumlu olmasından başka bir şey değildir. Ancak bu kültürel yaklaşım, çocuklara yönelik kitapların kapaklarına çoğu zaman yansıtılmamıştır.

Nasrettin Hoca Hikâyeleri başlıklı çocuk kitabında, ilk dikkati çeken hoca illüstrasyonudur. Nasrettin Hoca tiplemesi, çocukların yanlış yönlendirilmesine, hocayı yanlış tanımamalarına yol açabilecek hatalar içermektedir. Bununla birlikte kapakta seçilen renk armonisi başarılıdır. Ancak arka fonda verilen köy, sessiz, sakin hatta terk edilmiş havasına büründürülmüştür. Kahverengi ve tonlarının seçilmiş olması ise bu etkiyi arttırmaktadır. Fonda insan figürlerinin çizilmiş olmasına karşın, kahverenginin buhranlı etkisi, köy neşesini ve olgusunu yanlış verebilmektedir.

3.1.2. Yorgan Gitti Kavga Bitti:

Resim 2: Elinde Yay Olan Nasrettin Hoca Tiplemesi

Kaynak: Yorgan Gitti Kavga Bitti (2010). Resimleyen: Ahmet Yozgat, MEB Çocuk Edebiyatı Dizisinden Nasrettin Hoca Kitabı, Ankara.

Yorgan Gitti Kavga Bitti başlıklı kitaba bakıldığında, Nasrettin Hoca tiplemesinde deformasyonlar ve yanlış anlatımlar görülmektedir. Kirpiklerin koyu ve uzun resmedilmiş olması, cinsiyet sorunu yaratmış ve Hoca tiplemesini ciddiyyetten uzaklaştırmıştır. Hoca'nın kavuğu ile sakalının neredeyse aynı tarz ve tonda yapılmış olması karakterde sevecenlik yaratırken, Hoca'nın sol eline tutuşturulmuş olan yay, kafaları karıştırabilmektedir. Oysaki Nasrettin Hoca, halktan ve halkın sevip saydığı nüktedan biridir. O halde bu yayın anlamı nedir? Hoca'nın hangi özelliğinin verilmek istendiği belirlenmemiş, planlanmamış, adeta o anda akla gelen her şey çizilmeye çalışılmıştır.

3.1.2.1. Kapak Tasarımı:

Kapağın çerçevelerle bölümlenmiş olması, çocuk kitapları için tercih edilmeyen bir tasarım şeklidir. Çocuk kitaplarında illüstrasyon ile yazının bir bütün olarak düşünülmesi ve çerçeve veya küçük resimlerle koparılmaması beklenir. Ancak bu kitap kapağı, önce sarı büyük bir çerçeve ile sonra aynı çerçevenin içine yerleştirilen illüstrasyon ile parçalanarak

kargaşa yaratılmıştır. Kitabın lacivertten kırmızıya doğru olan geçişi, bu parçalı yapıyı daha da ağırlaştırmıştır.

Kırmızı alan üzerine beyaz renkle yazılmış olan kitap ismi, yalnız kalmış ve psikolojik etki olarak patlatılmıştır. Bu nedenle yazı, kapakta ilk görünen durumuna yükseltilerek en önemli mesaj durumuna getirilmiştir. Bu yaklaşım tasarımcının bilinçli isteği olabilir ancak kitap isminin üst kısmında bırakılan boş alan, bunun bilinçli yapılmadığını gösterir. Yazarın isminin illüstrasyonun sağ alt köşesine yazılmış olması ise bloklama hatası olarak düşünülebilir. Yazının sarı rengi, fon ile zıtlık oluştururken görüntüde iticilik oluşturmuştur.

Genel yaklaşımla bu kitap kapağında estetikten bahsetmek zordur. İllüstrasyonlarda karakter çizimleri, kullanılan aksesuarlar hatalarla doludur.

3.1.3. Nasrettin Hoca İle Düşünmek:

Resim 3: Kürklü Nasrettin Hoca

Kaynak: Nasrettin Hoca ile Düşünmek, (2012) Resimleyen: Başak Eralp Gür, Kelime Yayınları, İstanbul.

Bu kitapta Nasrettin Hoca bilinen, sevilen, tonton dede görünümündedir. Kitapta Nasrettin Hoca oldukça özenli çizilerek, bilinen tipten uzaklaşmamaya çalışılmıştır. Çocukların sevebileceği, yardım sever ve bilge görüntüsü verilmiş, başarılı bir tiptedir. Ancak üzerindeki kürk, Hoca'yı halktan biri olmaktan çıkarmış gibidir. Zengin görümlü, çalışmaya ihtiyacı olmayan, halkına uzak biri gibi göstermektedir. Kürkün kitapta geçen bir hikâye için giydirilmiş olabileceği akla gelebilir ancak tüm fıkralarda aynı kürkle resmedildiği görülmektedir. Oysa Nasrettin Hoca'nın sadece "Ye Kürküm Ye" başlıklı fıkrası için kürk giydirilmiştir. Çünkü Nasrettin Hoca'nın en önemli özelliklerinden biri, kavuğu hariç halk gibi giyinmesidir. Kavuğu ise onun âlimliğine atıfta bulunmaktadır. Bilindiği üzere Hoca ismi, onun din alimi olmasından gelmektedir.

3.1.3.1. Kapak Tasarımı:

Kitap kapağı oldukça farklıdır. Aslında bu grafik tasarım açısından doğru bir yaklaşımdır. Ancak bu tasarımlarda mesajın ne kadar doğru verildiği de önemlidir. Çünkü

grafik tasarım sanat değil, iletişim ve algı tasarımıdır. Amaç mesajı, hedefe doğru ve hızlı verebilmektir. Nasrettin Hoca ile Düşünmek başlıklı kitabın kapağı, çocuk kitabı olduğu fikrini vermekle birlikte Nasrettin Hoca Kitabı fikrinden ve görüntüsünden uzaktır. Kitabın küçük resimlerine bakıldığında Nasrettin Hoca'nın seçilememesi, mesajın yanlış verildiğine işaret sayılabilir. Kaldı ki bu kapak tasarımında da parçalanmalar oldukça fazladır. Çocuk kitaplarında kapak tasarımları algıda bütünlüğü kolaylaştıracağı için önemlidir. Resim, tipografi veya renklerle parçalanmış kitaplar dikkati dağıtarak, kitap konusunun algılanmasını zorlaştırabilmektedir. Kapağın en dikkat çeken figürü olan çocuk ve karga ise, kitabın konusu ile doğrudan ilgili değildir. Burada okuyucuya verilmek istenenin Nasrettin Hoca mı, yoksa bunun bir çocuk kitabı olduğu mu fikri açık değildir. Kitap incelendiğinde anlaşıldığı gibi bu bir Nasrettin Hoca kitabıdır ve kapakta ilk görünmesi gereken de Nasrettin Hoca'dır.

3.1.4. Kazan Doğurdu:

Resim 4: Sarı Kavuklu Nasrettin Hoca

Kaynak: Kazan Doğurdu (2005). Nasrettin Hoca Öykü Demeti, Resimleyen: Yüksel Akman, Güven Yayınevi, İstanbul.

Kazan Doğurdu başlıklı kitaptaki Hoca tiplemesi, bilinen Nasrettin Hoca'ya en yakın ve doğru olanıdır. Sevimli, tonton, ak sakallı ve en önemlisi de halktan biridir. Güler yüzlü, esprili ve sakinliği tiplmeden görülebilmektedir. Başka bir deyişle Nasrettin Hoca, kültürel bir semboldür. Bu sembolü her yerde, her zaman ve her türlü kanalla aynı doğrulukta verebilmek, Nasrettin Hoca felsefesi adına önemli olabilir. Bu tiplerede alışık olunmayan tek şey, Hoca'nın kavuğunun rengidir.

Sarı renk, güneşin rengi olması nedeniyle yeniden doğuş, doğruluk, sıcaklık gibi duyguları sembolize eder. Ancak sarı renk, dönemiyle kıyaslandığında erkek kıyafetlerinde görülmemektedir. Sarı kavuk, Nasrettin Hoca tiplemesinde oldukça yeni ve abartılı durmaktadır.

3.1.4.1.Kapak Tasarımı:

Genel yapısı ile iyi tasarlanmış bir kapaktır. Okuyucuyu içine alabilen yapısı ile albenisi yüksektir. Kitap isminin illüstrasyonun içinde yer alması, bütünlüğü sağlamışken algılamayı da kolaylaştırmıştır. Ancak yazı karakteri seçimi tartışılabilir. Köşeli ve geometrik yapısıyla yazı fontu gözü rahatsız edicidir. Bu yazı karakterinin konuya ne kattığı anlaşılamamaktadır.

Kapağın üst kısmındaki dairesel kırmızı alan, renk dengesi açısından iyi kullanılmışken, sağ kısımdaki gri kıvrılma efektinin konuya katkısı olmamıştır. Katkısı olmayan her türlü efekt, resim veya renk, kapak bütünlüğünü bozmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

3.1.5. Renkli Resimlerle Nasrettin Hoca:

Resim 5: Binddiği Dalı Kesen Nasrettin Hoca.

Kaynak: Renkli Resimlerle Nasrettin Hoca, (1984) Resimleyen: Derman Över, İnkılap Yayınları, İstanbul.

Bu kitabın kapağındaki Nasrettin Hoca tiplemesinin başarılı olduğu söylenebilir. Sevimli, dinamik ve halktan biri olarak çizilmiştir. Yine de bu tiplerde Hoca'nın başlığı (sarı) tartışma konusu olabilir. Hoca'nın başına taktığı, zihinlerdeki gibi kavuk olması gerekirken, bu tiplerde sarık olmuş ve Hoca'nın bilge görüntüsü yok edilmiştir.

Nasrettin Hoca tiplemelerinde belli başlı özellikler olması, kavram algısı açısından doğru olabilir. Bu özelliklerin, tüm tiplemelerde aynen kullanılması, Nasrettin Hoca'nın çocuklar tarafından tercih edilebilirlik oranını arttırabilir. Zira bir anketle 7. ve 8. Sınıf öğrencilerine "Hangi gerçek veya gerçek üstü kahramanla tanışmak istedikleri" sorulmuş, öğrencilerin %26,6'sı Örumcek Adam, %22,2'si Nasrettin Hoca, %22,2'si Shrek, %15,5'i Harry Potter, %6,6'sı Keloğlan, geri kalanları ise magazin dünyasının yıldızlarıyla tanışmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu düşündürücü sonuçlara göre, Nasrettin Hoca ve Keloğlan'ın

yüzde oranlarının toplamı, diğer hayal ürünü kahramanların toplamının oldukça altında kalmıştır. Buradan, çocukların hayal güçlerinin, illüstratör ve hikâye yazarlarının kurgu ve hayal güçlerinin çok üstünde olduğu sonucu çıkartılabilir.

3.1.5.1. Kapak Tasarımı:

Kitabın kapak tasarımı için söylenebilecek ilk şey, yazı ile illüstrasyonun birbirinden ayrılmış olmasıdır. İllüstrasyon dışında kalan kısımların kahverengi ile kapatılmış olması, kapağın koyu renklere bürünmesine ve karanlık görünmesine neden olmuştur. Koyu renkli kitaplar çocuklar açısından çekici değildir. Kitabın adını oluşturan Nasrettin Hoca yazısının el yazısı fontuyla yazılmış olması okunurluk açısından doğru olmayabilir. Çünkü karakteristik yapısı itibarıyla el yazıları, dalgalı, çalkantılı ve harf boşluklarının fazla olması nedeniyle okunurluğu azalmaktadır. Tipografik kural olarak el yazıları başlıklarda tercih edilmemektedir.

Kapakta kullanılmış olan illüstrasyon oldukça başarılı, köy ve orman etkisi yüksektir. Böylesine başarılı bir illüstrasyonun gerek kapakta ve gerekse iç sayfalarda etkili kullanılmaması eksikliklerdir.

3.2. Noel Baba Tiplemeleri

Resim 6: Noel Baba tiplemeleri

Kaynak: www.cocuklacocuk.com, www.karabukoncehaber.com

Resim 6’da gösterilen Noel Baba tiplmelerinde ortak anlayış gülümseyen yüz, tonton dede, kırmızı başlık, kırmızı kürk ve beyaz saç, kaş, bıyık, sakaldır. Noel Baba’nın karakteristik özelliklerin hiçbir tiplmede değişmediği görülebilir. Bazı tiplmelerde yeni aksesuarlar giydirilmiş olsa da temel özelliklerin korunmuş olması, bilinçaltı mesajı etkilememektedir. O mesaj ise; mutlu, sevgi dolu, yardım sever ve güvenilir tonton dededir. Nasrettin Hoca’nın da çocuk kitaplarında bu şekilde tutarlı resmedilmesi gerekir.

3.3. Bilinçaltı Mesajlar:

Bilinçaltı (subliminal) mesaj, başka bir objenin içine gömülü olan bir işaret ya da mesajdır ve normal insan algısı limitlerinin altında kalmak, o anda fark edilmemek üzere tasarlanmıştır (Wikipedia, E.T. 29.09.16). Bu mesajlar daha çok çocuklara yöneliktir ve çizgi film, çocuk kitapları veya illüstrasyonlarla ulaştırılırlar. İyi niyetle tasarlanmış mesajlar olabileceği gibi, ideolojik ve kötü niyetli mesajlar da olabilmektedir.

3.4. Nasrettin Hoca Tiplmelerinde Bilinçaltı Mesaj:

Nasrettin Hoca tiplmelerinde ortak anlayışın olmayışı, mesajın yanlış yorumlanmasına, anlaşılmamasına hatta hiç oluşmamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla

Noel Baba tiplerinde olduğu gibi, Nasrettin Hoca'nın da fiziki görüntüsünde, kıyafetlerinde, eşesinde ve evinde ortak bir anlayışa gidilmelidir. Ortak anlayışla yapılan tiplerde Nasrettin Hoca bilinçaltı mesaj algısının doğru ve hızlı ulaştırılması sağlanabilir.

4. SOSYAL GERÇEKLIK VE BİLİNÇALTI MESAJ

Gelişen teknoloji, internet ve bilgiye hızlı ulaşım olanaklarının çoğalmasıyla çocukların ve gençlerin ilgi alanları değişkenlik gösterebilmektedir. Bu değişkenlikte var olabilmenin başlıca kuralı ise tutarlı ve ilgi çekici olabilmektir. Fiziksel görüntünün ise daha çok kıyafetlerle oluşturulan imajla sınırlandırıldığı açıktır. Belki de bu nedenle Noel Baba'nın nerede yaşadığı, nasıl yaşadığı, cüceleri, geyikleri ve hatta isimleri hakkında hemen her şey bilinmektedir. Çoğu zaman izleyici, etkilendiği şeyin fiziki görüntü mü yoksa bilinçaltı mesaj mı olduğu çelişkisinde kalabilmektedir. Gerçek bir Türk geleneği olan ve Anadolu'da hala Nahıl adıyla sürdürülen çam ağacı süsleme ritüelinin, Hıristiyan geleneğine dönüştürülmesinde, bilinçaltı mesajların payı oldukça fazladır. Kültürel değerlerin tek tek kaybedilmeye başlandığı günümüzde, Noel Baba'nın yerini alabilecek tek kişilik olan Nasrettin Hoca'nın mesleği bile tartışma konusu olabilmektedir. Uygulanan bir ankette ilköğretim öğrencilerinin %30'u Nasrettin Hoca'nın imam olduğunu belirtirken, %12'si medrese hocası, %38'i gezgin, %8'i mesleğini bilmiyorum cevabını vermiş; %20'si de bu soruyu yanıtlamamıştır. Nasrettin Hoca'nın mesleği ile ilgili çelişkili yanıtların verilmesinde, kaynak kitaplardaki çelişkili bilgilerin önemli rolü vardır. Tuncor'un "Renkli Resimlerle Nasrettin Hoca" kitabında, Hoca'nın, önce babasından devraldığı imamlık görevini yaptığı, sonra da Konya'da kadı yardımcılığı yaptığı yazmaktadır (Tuncor, 1984: 5). Kurgan'ın "Nasrettin Hoca" adlı kitabında ise Hoca'nın imamlıktan sonra müderrislik ve kadılık yaptığı yazmaktadır (Kurgan, 1996:11). Sakaoğlu'nun "Nasrettin Hoca Fıkralarından Seçmeler" adlı kitabında, Hoca'nın medrese hocası olduğu (Sakaoğlu, 2006:19) bilgisi yer alırken; Erginer'in "Nasrettin Hoca" kitabında ise Nasrettin Hoca'nın gerçekte yaşayıp yaşamadığı sorgulanmıştır (Enginer, 1969: 9). Bu bilgi karmaşası içinde, anket sonuçlarına göre lise öğrencilerinin %30,7'si Hoca'nın imam olduğunu, %24,6'sı medrese hocası, %26,1'i gezgin, %4,6'sı işsiz olduğu bilgisini vermiştir. Öğrencilerin %9,2'si ise soruya yanıt vermemiştir. Üniversite öğrencilerinde de durum farklı değildir. Öğrencilerin %31,1'i Hoca'nın imamlık yaptığını belirtirken ilginç bir sonuçla öğrencilerin %24,4'ü Nasrettin Hoca'nın bir işinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %15,5'i Hoca'nın gezgin olduğunu düşünmektedir. Kısacası Nasrettin Hoca ilkokuldan üniversiteye her düzeyde iyi tanıtılmamıştır.

SONUÇ

Türk kültürünün uzun seyri içerisinde kazanılmış olan Nasrettin Hoca imajı ile Hoca'nın gerçek hayatı birbirinden ayrılmaktadır (Yüce, 1997: 63). Nasrettin Hoca doğrudan halk tarafından benimsenmiş, sevilmiş, korunmuş ve hoşgörüsü yine halk tarafından oluşturulmuş bir kahramandır. Her ne kadar Nasrettin Hoca bu hoşgörünün sınırlarını zorlamış olsa da halk, ona saygı duymuş, bilgi ve tecrübesinden faydalanmış ve sahip çıkmıştır. Bu sayede Nasrettin Hoca mizahı önce Anadolu'ya sonra da dünyaya mal olmuştur.

Nasrettin Hoca'nın yeni nesle aktarılması amacıyla hazırlanan kitaplar hem şekil hem içerik olarak özenle hazırlanmalıdır. Bu, kültürel değerlerimizin yaşatılması adına, kendi akışına bırakılmayacak kadar önemli bir konudur. Zira öğrencilere Nasrettin Hoca'yı torunlarına nasıl tanıtacakları sorulmuştur. Bu aynı zamanda nasıl öğrendiklerinin de yanıtıdır. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin %41,8'i Nasrettin Hoca'yı arkadaş ortamında

anlatılan fıkralardan tanıdıklarını belirtmişlerdir. Bu yöntem kulaktan dolma ve yanlış bilginin en yoğun olduğu ortamı işaret etmektedir. Oysaki Nasrettin Hoca mutlaka okullarda, ders kitaplarından öğretilmeli, bilinçaltı mesajları iyi planlanmış çizgi filmlerle yaygınlaştırılmalı ve bilgisayar oyunları ile çocuklara sevdirmelidir. Diğer taraftan Nasrettin Hoca kitapları özenle hazırlanmalı, kalitesiz kâğıt, kötü hazırlanmış kapaklar, hayal gücünden ve yaratıcılıktan uzak kötü illüstrasyonlar kullanılmamalıdır. İllüstrasyonların titizlikle hazırlanması, renklerin canlı ve sıcak tonlardan seçilmesi önemlidir. Kitaplar hazırlanırken hangi yaş gurubuna hitap edeceği unutulmamalı ve kaliteli baskılar kullanılmalıdır. Gerçek Nasrettin Hoca çocuklara ancak bu şekilde tanıtılabilir.

KAYNAKÇA

- Akman, Yüksel (2005). Kazan Doğurdu, Nasrettin Hoca Öykü Demeti . İstanbul : Güven Yayınevi.
- Alagöz, Sabri (2008). Nasrettin Hoca'nın Hayat Felsefesi ve Bulgar aydınları. 21. Yüzyılı Nasrettin Hoca ile Anlamak Uluslararası Sempozyum. 1, s. 25-44. Akşehir: Atatürk Kültür Merkezi.
- Enginer, Kaya (1969). Nasrettin Hoca Tarihi Kişiliği ve Hikâyelerinin Anlamı. İstanbul: Gün Matbaası.
- Erdal, Gültekin (2008). Anlatılan Nasrettin Hoca, Anlaşılan Nasrettin Hoca. 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, Uluslararası Sempozyum. 1, s. 281-291. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Koca, Salih (2011). Nasrettin Hoca Hikâyeleri, MEB 100 Temel Eser Dizisi . İstanbul: Pırıltı Yayıncılık.
- Kurgan, Şükrü (1996). Nasrettin Hoca. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Neydim, Necdet (2012). Nasrettin Hoca ile Düşünmek. İstanbul: Kelime Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim (2006). Nasrettin Hoca Fıkralarından Seçmeler. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tuncor, Ferit Ragıp (1984). Renkli Resimlerle Nasreddin Hoca. İstanbul, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Yüce, Kemal (1997). Nasrettin Hoca Fıkralarında Kültür Değişmeleri. (U. N. Bildirileri, Dü.) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yozgat, Ahmet (2010). Yorgan Gitti Kavga Bitti . Ankara: MEB Çocuk Edebiyatı Dizisi .

İnternet Siteleri:

Wikipedia. Subliminal Mesaj. Wikipedia Özgür Ansiklopedi:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Subliminal_mesaj adresinden alındı. E.T. 2016, 09 29.

www.cocuklacocuk.com. E.T. 2016. 09. 29.

www.karabukoncehaber.com. E.T. 2016. 09. 29.